

De beste boeken van 2019: Bomhoff, Havenaar en Bouwman

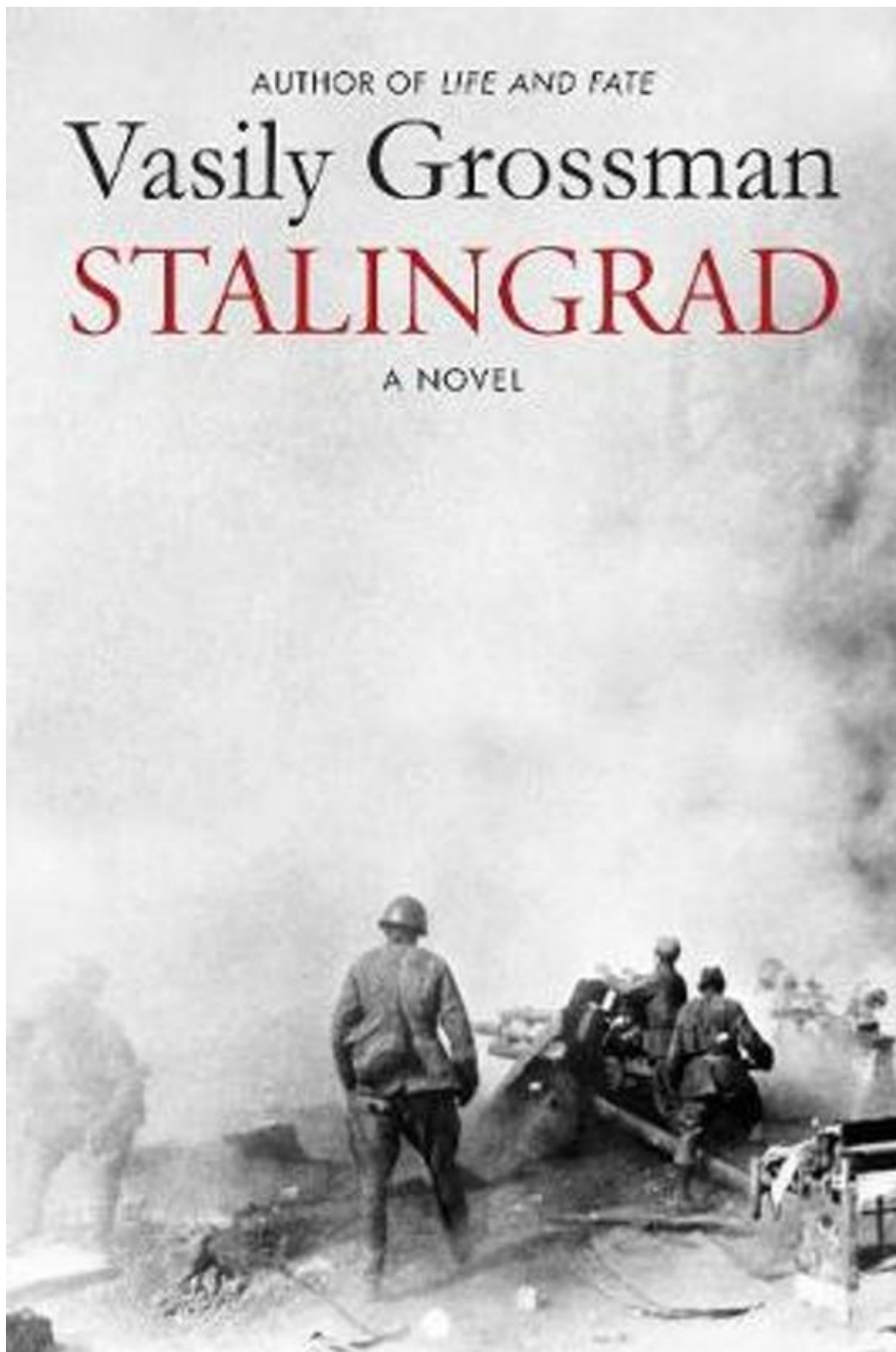
1 Stalingrad, spionnen, angst en gemeenschappen

door Eduard Bomhoff

Vasily Grossman: Stalingrad

Dit jaar verscheen eindelijk de Engelse vertaling van de roman die vooraf gaat aan 'Leven en lot' ('Life and fate'). Meer een documentaire dan een roman, maar al uitgeroepen tot het meest indrukwekkende boek over de tweede wereldoorlog. Vaak worden Stalingrad en Life and Fate nu vergeleken met Oorlog en Vrede, maar Tolstoj schreef over de Russische campagne van Napoleon die over was voordat hij werd geboren, terwijl Grossman als verslaggever de oorlog tegen Hitler zelf meemaakte.

Grossman had grote moeite om zijn twee meesterwerken door de censuur te krijgen en moest concessies doen. De joodse achtergrond van de hoofdpersoon wordt wat versluierd en de Russische generaals krijgen een meer sympathieke behandeling.

Voor mij het mooiste boek van 2019. Citaat:

‘De spanning van de slag om Stalingrad werd gevoeld door miljoenen mensen in Europa, China en Amerika, beheerste de gedachten van diplomaten en politici in Tokio en Ankara; de veldslag had invloed op de geheime gesprekken van Churchill en zijn adviseurs en op de toespraken en de beslissingen van president Roosevelt. Russische, Poolse en Joegoslavische partizanen doorleefden deze slag – zo ook leden van het Franse verzet, krijgsgevangenen in de Duitse kampen , en joden in de getto’s van Warschau en Bialystok. Voor tientallen miljoenen mensen

was het vuur van Stalingrad het vuur van Prometheus. Een groots en vreugdevol uur daagde voor de mensheid.’

Christopher Andrew, The secret world, A history of intelligence

948 pagina's waarvan 120 voor de voetnoten en de literatuurlijst. Een prachtig boek van de meest vooraanstaande historicus van de geheime diensten dat begint met:

‘De eerste om het belang van goede informatie te benadrukken was God. Nadat de Israëlieten waren ontsnapt uit de gevangenschap in Egypte en de Rode Zee hadden doorkruist, vermoedelijk ongeveer 1300 voor Christus, gaf God de opdracht aan Mozes om het land van Kanaän te verkennen.’

235 pagina's verder memoreert Andrew hoe onze vloot onder leiding van Michiel de Ruyter in augustus 1667 de monding van de Theems op voer, de Tweede Engelse oorlog won en het wapenschild van het Engelse vlaggenschip mee terug nam naar Amsterdam waar het nu te zien is in het Rijksmuseum.

Twee maanden later concludeerde het Lagerhuis dat een budget van 750 pond per jaar voor buitenlandse geheime informatie onvoldoende was gebleken – de eerste keer in de geschiedenis dat een volksvertegenwoordiging kritiek uitte op het ontbreken van een belangrijke waarschuwing die de spionnen in Den Haag hadden moeten geven.

Winston Churchill is een van Andrew's helden omdat hij al vanaf zijn eerste avonturen in Zuid-Afrika had geleerd hoe belangrijk goede, geheime informatie is in oorlogstijd. Wel krijgt Churchill kritiek voor zijn racistische onderschatting van de Japanse militaire machine.

Andrew besluit zijn magistrale boek met een pessimistische waarschuwing: ‘De vraag is niet of in de toekomst een groep van (waarschijnlijk) Islamitische terroristen weapons of mass destruction zal inzetten, maar wanneer dat gebeurt.

Randolph Nesse, Good reasons for bad reasons, Insight from the frontier of evolutionary psychology

Psychiater Randolph Nesse legt zijn patiënten uit dat angstgevoelens vaak de overdreven versie zijn van nuttige emoties en bereikt daarmee dat veel patiënten zichzelf dan minder abnormaal vinden. Zijn nieuwe boek behandelt de ‘evolutionaire psychiatrie’. Onze ‘hardware’ en ‘software’ zijn gevormd tijdens de tienduizenden jaren van de prehistorie en kunnen zich niet zo maar aanpassen aan de moderne omgeving.

Wij leerden hoe om te gaan met het risico van een aanval door wilde dieren of door een vijandige stam, en we moesten rekening houden met het mislukken van de oogst en daarop